

Xakameysan oo Xakameysan: Daah-furka Saameynta Kontoroolka Tech-Driven ee Samos CCAC *Soo koobida Fulinta*

© Romy Van Baarsen

Soo koobida Fulinta

Warbixinta **"Xakameysan oo Xakameysan: Daah-furka Saameynta Kontoroolka Tech-Driven ee Samos CCAC"** wuxuu baaraa saamaynta bini'aadamka ee isticmaalka tignoolajiyada ee Samos Closed Controlled Access Centre (CCAC), oo ay ku jiraan ka saarida taleefannada dadka guuraya marka ay yimaadaan iyo sidoo kale laba nidaam oo IT-ga oo Midowga Yurub uu maalgeliyo oo la geeyay xarunta: Centaur iyo Hyperion. Warbixintu waa natiijada cilmi-baadhis muddo-sannad ah socotay oo ay maalgelisay Sanduuqa Xorriyadda Dijital ah oo ay sameeyeen I Have Rights (IHR) iyo Shabakadda Kormeerka Xadgudubka Xadka (BVMN) intii u dhaxaysay Diisambar 2023 iyo Diseembar 2024. Sawiridda waraysiyada dadka guuraya, shaqaalaha iyo sagaal khabiir iyo sidoo kale cilmi-baarista miiska, Xorriyadda Macluumaadka (FOI) codsiyada iyo Warbixinta Isticmaalka Xogta SAR, Codsiga Isticmaalka Xogta SAR farsamada gaarka ah iyo xuquuqda aasaasiga ah iyo xorriyaadka.

Dulucda: Samos CCAC waa xarun ay EU maalgeliso magangalyo-doonka. Waxay tusaale u tahay ku tiirsanaanta sii kordheysa ee xaddidaadda dhaqdhaqaaqa iyo tignoolajiyada si loola socdo, loola socdo, loona maareeyo socdaalka. Lagu sifeeyay nidaamyada ilaalinta, isbaarooyinka, lakabyo badan oo siligga ah, iyo booliiska culus, waxay si wax ku ool ah u shaqeysaa sidii xabsiga hawada furan. Dadka dhaqaaqa wajigooda *dhab ahaantii* xirid iyo u adkeysiga xaalad ciriiri ah iyo xaalado daran, oo aan ku filneyn helitaanka baahiyaha aasaasiga ah. Ka shaqaynta qaab dhismeedka siyaasadaha ka-hortagga Giriiga oo ay maalgeliyaan Midowga Yurub, CCACs waxay u adeegaan qaab-dhismeedka Heshiiska Cusub ee Midowga Yurub, taasoo kor u qaadaysa walaaca ku saabsan soo-celinta qaababka xaddidan iyo bini'aadantinimada ka baxsan ee Yurub oo dhan. Baarista doorka tignoolajiyada ee CCAC-yada ayaa sidaas darteed muhiim u ah iyadoo ay jirto isbeddel ballaaran oo lagu ballaarinayo la socodka iyo xakameynta dadka socdaalka ku socda.

Habka: Cilmi-baadhistu, waxay ku qotontaa waraysiyo hab-dhiman ah oo lala yeeshay 59 qof oo guuray kuwaas oo ahaa ama lagu dejiyay Samos CCAC, toddoba shaqaale ah oo ka shaqeeya qaab-dhismeedka, iyo sagaal khabiir, oo ay ku jiraan saxafiyaan iyo aqoonyahanno. Ka sokow dib u eegista dukumeentiyada la heli karo, codsiyada FOI waxaa loo gudbiyay hay'adaha dadweynaha si ay u helaan macluumaadka aan la daabicin. Qaar badan oo ka mid ah codsiyadaas waa la diiday ama la iska indho-tiray, taasoo keentay tallaabooyin daba-gal ah iyo cabasho loo gudbiyay Dhexdhexaadiyaha Midowga Yurub. Intaa waxaa dheer, DSAR-yada waxaa lagu xareeyay magaca shaqaalaha IHR iyo dadka guuraya taasoo noo ogolaanaysa inaan wax badan ka ogaano siyaasadaha habaynta xogta oo aan helno boqolaal saacadood oo muuqaal muuqaal ah xarunta.

Natiijooyinka Muhiimka ah:

1) Dhaqanka oo baahsan ka saarista telefoonada: 88% dadka guuray ee la waraystay ayaa sheegay in telefoonadooda laga saaray, sida ay sheegeen booliiska Hellenic. 58% dadka talefankooda la qaatay ayaa la sheegay in looga baahan yahay inay furaan qalabkooda ama ay bixiyaan furaha furaha. Markii la soo celiyay, aaladaha qaar ayaa la sheegay in ay muujiyeen calaamadaha isticmaalka, sida in lagu xidho WiFi-ga, beddelka baytari iyo abka oo furan. Muddada raritaanku way kala duwanaatay, oo u dhaxaysa dhawr saacadood ilaa dhawr maalmood, iyo xaaladaha qaarkood, ilaa laba toddobaad. Saldhigga sharciga ah ee dhaqankan ayaan weli caddayn, sidoo kale ujeeddada laga leeyahay iyo haddii xogta la soo saaro iyo ilaa xadkee. Booliiska Hellenic ayaa diiday dhaqanka.

Waraysiyadu waxay daaha ka rogayaan hufnaan la'aan iyo xogta laga bixiyay meesha laga saaray taleefannada. 52 ka mid ah dadka la waraystay ee talefankooda la qaatay, ayaa 96% ka mid ah

waxa ay sheegeen in aan lagu wargelin sababaha ay telefoonadooda ka saareen. 90% ayaa sheegay in aysan dareemin in ay diidi karaan in ay dhiibaan taleefankooda. 54% ayaa ku tilmaamay dareen cabsi, awood la'aan, welwel, murugo iyo/ama raaxo la'aan markii taleefankooda laga saaray.

Guud ahaan, ka saarista taleefannada waxa ay dadka guuray u arkayeen adeegsiga tignoolajiyada ugu halista badan ee Samos. Waxay dadka ka diidaysaa xidhiidhka muhiimka ah ee ay la leeyihiin kuwa ay jecel yihiin, waxay kordhisaa go'doomintooda iyo baylahdooda, waxayna keenaysaa khataro waaweyn iyadoo ay suurtoagal tahay inay soo bandhigto macluumaadka shakhsiyeed ee ku kaydsan qalabka.

2) Centaur waa nidaam badbaado IT ah oo kormeeraya CCAC iyada oo loo marayo kamaradaha CCTV iyo diyaaradaha aan duuliyaha lahayn. Waxay geysaa falanqaynta dhaqdhaqaaqa AI si loo ogaado oo loo calaamadiyo dhaqanka, iyadoo u diraysa digniino masuuliyiinta, iyada oo quudinta tooska ah ay si fog ula socoto Wasaaradda Socdaalka iyo Magangalyada Giriigga ee Athens. Jawaab bixiyaasha ayaa sheegay in kamaradaha la dhigayo meelo la wadaago, oo ay ku jiraan meelaha ay ka midka yihiin kanteenada iyo wadooyin dadka looga baahan yahay inay sagxada seexdaan sababtoo ah ciriiriga.

Isticmaalka kamaradaha CCTV-ga iyo diyaaradaha aan duuliyaha lahayn ayaa falcelinno kala duwan ka bixiyay dadkii goobta ku sugnaa oo la wareystay. 46% ka mid ah 57-kii jawaab bixiyaasha ee ka warhayay joogitaanka kamaradaha CCTV ayaa sheegay inay dareemayaan badbaado ay ugu wacan tahay joogitaankooda, halka 26% ay muujiyeen dareen cabsi, walaac, ama cabsi. Taas beddelkeeda, 37 ka mid ah jawaab-bixiyeyaashii ka warhayay ilaalinta diyaaradda aan duuliyaha lahayn, 16% keliya ayaa muujiyay inay dareemaan ammaan, halka 32% ay sheegeen inay dareemayaan welwel, murugo, cabsi, ama dareen la ilaalinayo. Toddobada shaqaalaha ah ee la waraystay, 86% waxay dareemeen raaxo la'aan ama ay kaamerooyinka kor kala socdeen. Hal shaqaale oo keliya ayaa ka warqabay in xarunta ay kormeerayaan diyaaradaha aan duuliyaha lahayn.

Cilmi baaristu waxay muujineysaa in mas'uuliyiinta Giriigga ay ku guuldareysteen waajibaadkooda ah inay bixiyaan macluumaadka ku saabsan ilaalinta. Dadka socdaalka ku jiray ee la waraystay, 92% waxay sheegeen in aanay maamulka ku wargelin la socodka CCTV ee Samos CCAC, 85% waxay sheegeen in aanay arag wax calaamado ah oo ku saabsan isticmaalka kamaradaha. Sidoo kale, 100% shaqaalaha la waraystay waxay xaqiijiyeen in aanay wax war ah ka helin maamulka kamaradaha sidoo kalena aanay dib u xasuusan karin inay arkeen calaamado muujinaya in CCAC ay la socdaan tignoolajiyada noocan oo kale ah.

Hay'adda Ilaalinta Xogta Hellenic iyo Hay'adda Midowga Yurub ee Xuquuqda Asaasiga ah ayaa ku dhaleeceeyay Wasaaradda Socdaalka iyo Magangalyada inay ku guul-darraysatay inay bixiso macluumaad cad oo ku saabsan ilaalinta Samos CCAC. Iyadoo ay Dawladdu ku andacoonayso habaynta xogtu inay ku salaysan tahay dano sharci ah ama ogolaansho, waraysiyadu waxay daaha ka qaadayaan in ku dhawaad dhamaan jawaab bixiyaasha, oo ay ku jiraan dadka guuraya iyo shaqaalaha labadaba, aan lala socodsiin oo aanay dib u soo celin karin ogolaanshaha habaynta xogtan. Tani waxay kor u qaadaysaa welwelka culus ee ku saabsan sharcinimada habaynta xogta iyo ixtiraamka sirta iyo xuquuqaha kale ee aasaasiga ah.

3) Hyperion waa nidaam maamul oo xakameynaya gelitaanka xarunta iyadoo la adeegsanayo xogta biometric iyo xaqiijinta kaarka aqoonsiga. Dadka guuraya waa in ay iska baaraan faraha iyo kaadhadhka aqoonsiga biometric si ay u galaan, uga baxaan, iyo mararka qaarkood u guuraan xarunta. Shaqaalihii la waraystay ayaa xarunta soo galay iyaga oo tusinaya kaadhadhkooda

aqoonsiga oo kaliya, tusaale ahaan iyaga oo aan haysan kaadhka biometrik ama aan iska baadhin faraha. Waxaa xusid mudan, 100% shaqaalaha la waraystay waxay diideen inay ka diwaan galiyaan farahooda gelitaanka CCAC. Marka laga hadlayo daah-furnaanta, 71% dadka guuraya ee la wareystay ayaa sheegay in aan lagu wargelin ujeedada ururinta faraha, xadgudub cad oo ka dhan ah shuruudaha GDPR si loo shaaciyo sababaha xog ururinta iyo xuquuqda qofka. Halka faro-qaadista oo keliya ay keentay walaac ka yar ka saarista telefoonka ama ilaalinta, 22% dadka guuraya ee la waraystay waxay sheegeen inay dareemayaan raaxo-darro. Jawaab bixiyaal badan ayaa muujiyay sida ay uga niyad jabsan yihiin habka gelitaanka iyo ka bixista shaqada badan, oo ay ku jiraan safaf dhaadheer, hubinno badan oo amniga ah, iyo xaddidaadyo adag, iyagoo la barbardhigay khibradda guud iyo ku noolaanshaha xabsiga.

4) Saamaynta Guud: Dadka guuraya ee la waraystay waxaa ka mid ah, ra'yiga ku saabsan tignoolajiyada Samos CCAC waa la isku daray. 34% waxa ay dareemeen in ay wanaajisay badbaadada, 17% waxa ay khibradooda la barbar dhigeen xabsiga, iyaga oo tixraacaya talaabooyinka ilaalinta sida kamaradaha iyo sawirka faraha halka 22% ay sheegeen in aanay wax saamayn ah ku yeelan. Dhanka kale, 100% shaqaalaha la wareystay ayaa sheegay in tignoolajiyada aysan ka dhigin inay dareemaan ammaan. Si kastaba ha ahaatee, waxaa muhiim ah in la ogaado in markii la waydiiyo isbeddellada lagama maarmaanka ah ee CCAC, dadka guuraya waxay mudnaanta siiyeen hagaajinta baahiyaha aasaasiga ah iyo hababka marka loo eego welwelka ku saabsan farsamada loo isticmaalo xakamaynta iyo ilaalinta.

5) Saamaynta xuquuqda: Warbixintu waxa ay kor u qaaday welwelka ku saabsan ku xad-gudbinta suurtagalka ah ee xuquuqaha aasaasiga ah, oo ay ka mid yihiin,

- **Xaq u yeelashada asturnaanta** Ilaalada faragelinta ah, oo ay ku jiraan ka saarista taleefannada, xog ururinta biometric, iyo isticmaalka kamaradaha oo baahsan, waxay kor u qaadaysaa welwelka halista ah ee ku saabsan xadgudubyada sirta ah ee suurtagalka ah iyo si xun u isticmaalka xogta aan loo baahnayn.
- **Xuquuqda Xogta** Daah-furnaan la'aanta ku saabsan ururinta xogta, habaynta, iyo wadaaga waxay ka dhigtaa shakhsiyaadka aan ka warqabin xuquuqdooda, ku xad-gudbida shuruudaha GDPR iyo inay wiiqaan awooddooda inay raadsadaan dawooyin sharci ah.
- **Sharafka Aadanaha:** Ilaalin ballaadhan iyo xaalado u eg xabsiga ee CCAC waxay abuuraan raaxo-darro, walaac, iyo dareen qoto dheer oo awood-la'aan ah, iyadoo qaar ka mid ah jawaab-bixiyayaasha ay barbardhigayaan khibradda xabsiga.
- **Sinnaanta iyo Takoorka La'aanta** Khatarta la socodka biometric iyo AI waxay kordhinaysaa eexda jinsiyadeed iyo qowmiyadeed, oo leh daah-furnaan xaddidan iyo isla xisaabtan ku saabsan hawlgallada algorithm iyo ilaha xogta ee sii xumeynaya dhaqamada takoorka ah.

Talooyin ku socda Midowga Yurub iyo Maamulka Giriiga

Hufnaan iyo Isla Xisaabtan:

- In la baaro taleefoonnada ay ka saareen hay'adaha fulinta sharciga ee ka hawlgala Samos oo caddeeya qaabka sharciga ah ee loo adeegsaday hawlgalka.
- U soo bandhig faahfaahinta farsamada, ilaha xogta, iyo hababka hawlgelinta ee Centaur iyo Hyperion.
- Samee oo sii daaya qiimaynta s ee saamaynta hawlgallada habayn ee la filayo ee ilaalinta xogta shakhsi ahaaneed ee dhammaan tignoolajiyada khatarta sare leh ee CCACs, si waafaqsan GDPR Art.35.

Ilaalinta Xuquuqda Dadka Soconaya:

- Jooji bixista taleefannada gacanta, maadaama ay ku xad-gudayso sirta oo ay caqabad ku noqoto helitaanka taageerada.
- Bixi macluumaadka la heli karo ee ku saabsan tignoolajiyada ilaalinta, oo ay ku jiraan ujeedadooda iyo habaynta xogta.
- Isticmaal habab aan fiicneyn sida kaararka aqoonsiga ee aan biometric-ka ahayn halkii aad ka qaadi lahayd faraha si aad xarunta u gasho.

Ka-hortagga Takoorka:

- Hubi in algorithms-yada AI aysan eex lahayn iyada oo loo marayo baaritaan adag iyo dib u eegis dibadeed.
- Si joogto ah uga warbixi saamaynta tignoolajiyada ee kooxaha nugul iyo tallaabooyinka looga hortagayo takoorka.